

TARTALMI KIVONAT

A cikk hat európai ország, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Ausztria, Svájc és Szlovénia határőrizeti-határrendészeti szervei helyzetét mutatja be röviden. Általános áttekintést ad szervezeti kérdésekről, a működés jogi alapjairól, a nagybani határrendészeti helyzetről, jelentkező szakmai problémákról.

Tartalmaz az adott országok belügyminisztériumai által kiadott adatokat, mutatókat, szervezeti, illetve a határőrizeti eredmények vonatkozásában.

Érdekessége az összefoglalásnak, hogy az Európai Unióba belépni szándékozó országok egymástól némiképp eltérő szervezeti elképzeléseit is tartalmazza és szól a sajátos földrajzi elhelyezkedésből adódó szakmai gondokról.

HATÁRÓRIZET MÁS ORSZÁGOKBAN

Nyugat-Európa határőrizeti szempontból lázban ég. A folyamatosan növekvő menekülthullám, illegális bevándorlók, munkavállalók, az ezeket mozgató nemzetközi embercsempész hálózatok új kihívást jelentenek a határőrségeknek.

Mindenki készül, erősíti a határőrséget, rendőrséget.

Mindenki másként csinálja - mondja az ének. Így van ez a határőrizet terén is? Talán nem is olyan nagyon. Csak túl keveset tudunk egymásról. A problémák és a szakmai megoldások elképesztően hasonlóak.

Az egyes országok helyzete is közelít egymáshoz. Szeretnék néhány tapasztalatot közkinccsé tenni. Az itt szereplő országokra vonatkozó adatok az adott államok hivatalos kiadványaiból származnak, akkor is, ha esetleg ellentmondanak egymásnak.

A Svájci Államszövetség határőrizete

Svájc területe 41 293 km², lakossága 6.673.000 fő.

Az ország határrendészeti helyzetét földrajzi fekvése - Európa szívében távol a problémás területektől - kedvezően befolyásolja. A migráció egyik célországa, de körülveve a Schengentagországoaktól, támaszkodva azok előszűrő szerepére, kedvezőek a határőrizeti körülményei. Állampolgárai Nyugat-Európában gyakorlatilag mint uniós polgárok utazhatnak, megilleti őket minden lehetséges könnyítés a határforgalom ellenőrzés terén.

Svájc mindezek ellenére is sokat költ saját határőrsége fenntartására és modernizálására. Név szerint a Szövetségi Határőr Testület (das Eidgenössische Grenzwachthorps), a pénzügyminisztérium alárendeltségébe tartozik és két részre oszlik. Egyenruhás része a tulajdonképpeni határőrség, civilruhás részlege a vámőrség. Ez a szervezeti felállás egyedülálló Európában. Kapcsolódik Svájc szövetségi köztársasági jellegéhez (20 kanton, 6 félkanton), ahol a rendőri ügyek alapvetően a kantonok hatáskörébe tartoznak, de a külső határőrizetet és vámellenőrzést központi kézben kívánták hagyni. A kantonok önálló rendőrséggel rendelkeznek, melyek jogi helyzete egymástól bizonyos mértékig eltér.

A vámellenőrzés teljes mértékben a Szövetség, a Bund kezében van.

A személyforgalom ellenőrzésében a közúti és a vízi átkelőhelyek szövetségi, a vasúti és légi átkelőhelyek a kantonok illetékességéhez tartoznak. A vasutat jelenleg tervezik átadni a határőrségnek. a zöldhatár őrizete egységesen központi feladat.

A határórség feladata alapvetően az ellenőrzés, az elfogott személyeket általában átadják a rendőrségnek további eljárás lefolytatása céljából. Tevékenységük országosan nem egységes, minden kanton rendőrségével külön kötött egyezmény szerint dolgoznak.

A határórség jogosult úgynevezett "gyanútól független" ellenőrzést végrehajtani és:

- * személyeket megállítani, ellenőrizni;
- * okmányokat ellenőrizni;
- * személyeket a határon visszautasítani;
- * személyeket ideiglenesen őrizetbe venni;
- * személyek ruházatát átvizsgálni;
- * szállítmányokat és csomagokat átkutatni;
- * tárgyakat és árukat lefoglalni;
- * magánterületre, lakásokba belépni, azokat átkutatni;
- * szolgálati járművekkel a közlekedési előírásoktól eltekinteni.

A határórség szervezete:

- * országos parancsnokság, Bern;
- * 4 területi parancsnokság, Basel, Genf, Schaffhausen, Lugano;
- * 17 határszakasz hivatal, alárendeltségükben átkelőhelyek (142), őrsök (43);

A II. Schaffhausen területi parancsnokság alárendeltségében 5 határszakasz hivatal található 47 átkelőhellyel és őrssel, összesen 590 fővel.

A határórség legfontosabb feladatai:

- * a személyforgalom ellenőrzése;
- * személy és tárgykörözés végrehajtása;
- * részvétel a szervezett bűnözés leküzdésében;
- * a zöldhatár őrzete, illegális átlépők elfogása;
- * az árucsempészet megakadályozása;
- * külföldiek törvényes tartózkodásának ellenőrzése;
- * az illegális munkavállalás megakadályozása;
- * menekültügyi elsődleges intézkedések megtétele;
- * közlekedésrendészeti ellenőrzések (jogosítvány, gépjármű okmányok, munka- és pihenőidő betartása);
- * vámellenőrzések a kisebb átkelőhelyeken.

A tényleges irányítást végző tiszti állomány a katonaság tiszti iskoláján végez. Ezt követően kap rendőri-vámőri felkészítést és végig a hadsereg tartalékos tisztjei maradnak komoly feladatokkal mozgósítás esetére.

Munkamódszereik és felszerelésük a nyugat-európai átlagnak felel meg. Magas szintű a számítógépes adatszolgáltatás. Szorosan együttműködnek a szomszédos országok rendőri-határőri szerveivel. Sajátos, az egyes irányokban a zöldhatár őrizetében használt videokamerás rendszer. Mivel Svájcra van szó, a határőrség lavináknál alkalmazott speciális mentőkutyákkal is rendelkezik.

A jövő nagy kérdése az uniós és a schengen tagság, és ennek összefüggésében a határőrség későbbi lehetséges szerepe. Mint legvalószínűbb változatot, egy átszervezést terveznek, melynek során a határőrségből önálló szövetségi rendőrséget hoznának létre.

Naponta 300.000 jármű és 600.000 személy lépi át az államhatárt. Ez évente körülbelül 118 millió személyt (2/3-a külföldi) és 4,4 millió tehergépjárművet (62%-a külföldi) jelent.

Az országban körülbelül 1,56 millió külföldi él, a lakosság 19,1%-a.

Az államhatár hossza 1.941 kilométer. Szomszédai: Németország, Franciaország, Olaszország, Ausztria, Liechtenstein.

1999. január-szeptember között 40.739 menekültkérelmet nyújtottak be.

Statistikai kimutatás

Megnevezés	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Kezdeményezett összes eljárás	302.834	291.115	285.411	278.640	286.083	277.952
Visszautasítás átkelőhelyen	115.077	103.316	97.979	96.884	102.409	102.196
Közlekedési szabálysértés	44.802	39.998	39.671	37.122	40.824	33.765
Személyek átadása a rendőrségnek	21.718	20.221	20.508	20.955	23.148	29.641
Csempészet	32.456	35.170	33.433	29.421	29.482	28.861
Határsértő elfogás	6.124	4.043	3.523	3.558	5.005	12.714
Okmányhamisítás	-	1.097	1.168	1.469	1.332	1.486

A Szlovák Köztársaság határőrizete

A köztársaság területe 49.035 km², lakossága 5,314 millió fő.

Az ország mai határőrségének története 1993-al kezdődik, amikor Csehszlovákia szétválását követően a két országot átfogó határőrség helyett létrehozták a Belügyminisztérium Országos Rendőrelnöksége alárendeltségében a rendőri állományú, de részben sorkatonákat is alkalmazó határőrizeti szerveket.

A rendőrség szervezete □ Belügyminisztérium - Országos Rendőrelnökség - körzeti rendőrigazgatóság (8) - járási rendőrigazgatóság (79).

A határőrizet országos irányítását a pozsonyi elnökségen egy főosztály végzi, a 8 körzeti rendőr igazgatóságon ennek megfelelően egy-egy osztály működik.

Konkréten határőrizeti feladatokkal három szerv is foglalkozik:

- * határőrizeti kirendeltségek;
- * határforgalmi kirendeltségek. Mindkettőt a körzetek szintjéről irányítják, egymástól függetlenül;
- * a járásoknál néhány fős "Útlevel és vízumosztály" működik, amely külföldiek ügyeit rendezi.

1993 januárja óta többször változott az irányító szervezet.

Határőrizeti szempontból Szlovákia kedvezőtlenebb helyzetben van, mint Csehország. Közelebb esik földrajzilag a migrációt kibocsátó problémás országokhoz, területekhez (Románia, Ukrajna, Balkán); hosszú államhatárai, (nagy hegyek), nehezebben őrizhetők.

Új államhatár őrizetet kellett szervezniük a cseh-szlovák határon jelentős anyagi ráfordítással, a határőrséget közben gyorsan átszervezték. Nincs határőrizeti törvényük, az államhatárhoz kapcsolódó feladatokat a rendőrségi törvény tartalmazza.

Szlovákia tipikus tranzitország, melyen keresztül az ázsiaiak és kelet-európaiak próbálnak nyugatra jutni, főleg szervezett embercsempészet igénybevételével.

A magyar és ukrán határon befelé, a cseh és osztrák határon kifelé sértik meg az államhatárt. Fő probléma itt is a nemzetközileg szervezett embercsempészet. Sajátosan kedvezőtlen Pozsony földrajzi elhelyezkedése. A város szinte a magyar és az osztrák határig ér. Aki beszőkött azonnal eltűnhet a nagyváros belsejében és néhány nap múlva mehet tovább a másik irányba.

A tiltott határátlépést 50.000 korona pénzbüntetéssel lehet sújtani. Az elfogott személyeket 30 napig tarthatják bírói ítélet nélkül őrizetben. A bíróság kitoloncolási őrizetbevételt rendelhet el 6 hónapra, mely időhatárt célszerűnek látják meghosszabbítani.

Az ázsiai országok többsége vízumköteles, most kívánják bevezetni az ukránok és fehéroroszok esetében is.

Földrajzi elhelyezkedésükből kifolyólag a szlovák-ukrán, szlovák-magyar államhatárok befelé, a cseh-szlovák, osztrák-szlovák határok pedig kifelé aktívak. Csehországgal egyezményt kötöttek, mely szerint a két állam polgárai személyi igazolvánnyal is utazhatnak.

A szétválás felvetette azt a problémát, hogy a cseh-szlovák államhatár két oldalán az ottlakóknak földbirtokai, hétvégi házai, telkei vannak. Az ilyen, régi kifejezéssel "kettősbirtokosok" számára megengedett az államhatár átlépése az átkelőhelyeken kívül, és munkagépekkel, felszereléssel, terményekkel.

Az ország 106 határőrizeti kirendeltséggel (őrs) rendelkezik, melyeket létszám szerint három kategóriába soroltak. Az átlagos határszakasz 14,6 km, a tényleges kiterjedés változó. Az 1. típusú őrsök létszáma meghaladja a 40 főt. Ötven őrsön viszont 10, vagy kevesebb rendőr van. A zöldhatár őrizetében sorállomány is tevékenykedik, így vegyes állományú kirendeltségek működnek. A sorkatonai szolgálat egy év, 15 hetes alapkiképzéssel.

Jellemzőek a kis létszámok, a kevés gépkocsi, gyenge a mobilitás.

A határforgalom ellenőrzését 57 kirendeltség végzi, melyeket a körzeti rendőrigazgatóság irányít.

Medvegyovo-ban tábort működtetnek az elfogott külföldiek elhelyezésére.

Érdekességnek találok, hogy a büntetőtörvény az embercsempészet minősített eseteit nagyon sokoldalúan fejt ki. Ezen belül, ha hivatásos rendőr vesz ebben részt, 8-15 év börtönbüntetéssel szankcionálja.

Az átkelőhelyek megoszlása

	Összesen	Közúti	Vasúti	Vízi	Gyalogos
Magyarország	25	15	7	2	1
Ausztria	6	3	2	1	-
Ukrajna	3	2	1	-	-
Lengyelország	13	9	3	-	-
Csehország	22	15	7	-	-

1998-ban 8.252 főt fogtak el az alábbi nemzetiségi megoszlás szerint:

* jugoszláv:	3.578
* afgán:	1.049
* román:	638
* szlovák:	361
* iraki:	359
* lengyel:	332
* Srí-Lanka-i:	328
* indiai:	319
* kínai:	307
* vietnámi:	228
* cseh:	154

A szomszédos országokkal toloncegyezményeket kötöttek. Ezek értelmében visszaveszik a szlovákiából kiszökött személyeket. A visszavétel az elmúlt hat évben az alábbiak szerint alakult:

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Magyarországtól	1.038	567	893	497	561	1.272
Ukrajnától	91	66	92	235	105	346
Lengyelországtól	744	715	1.015	755	564	900
Csehországtól	-	380	631	1.622	926	5.162
Ausztriától	309	163	155	220	665	507

A Lengyel Köztársaság határőrizete

A Lengyel Köztársaság területe 312.677 km², lakossága 38.600.000 fő.

Lengyelország határőrizeti helyzetét korántsem kedvező (ebből a szempontból) földrajzi fekvése határozza meg. Szomszédai Oroszország, Litvánia, Belorusszia, Ukrajna, Csehország, Németország. Keleten valamennyien szomszédja migrációt kibocsátó állam. Németország tipikus célország a nyugat felé irányuló szervezett embercsempészet számára, mely Lengyelországon keresztül érhető el. Lengyelország tranzit jellegét tovább nehezíti jelentős tengeri határa, a keleti erdők és a cseh hegyek is. Nem ritka a Csehország-Lengyelország-Németország irányú határsértő mozgás sem. A lengyel-német határ majdnem végig folyó, az Odera és a Neisse, de ez utóbbin nyáron át lehet gázolni.

Németországban Szászország az egyik legveszélyeztetettebb tartomány, melyre mind Lengyelország, mind Csehország felől nagy nyomás nehezedik.

Tipikusnak mondható a 20-30 fős csoportokban végrehajtott embercsempészet terepen és gépjárművek rakodóterében egyaránt. A határ két oldalán lengyel és német segítők dolgoznak közös csempészbandákban. A csempészet ára elérheti az 1.000 dollár/főt is. A személyi kör a szokásos, afgán, indiai, pakisztáni, Srí Lanka-i, algériai. Korábban jelentős volt a jugoszláv mozgás, mára ez visszaesett. Akinek pénze nincs, egyedül jön. Gyalog a határon, vagy megbújva a vonatokon. Őket a legkönnyebb elfogni.

Jelentős az árucsempészet is. Szesz, elektronikai cikkek, nagyértékű gépkocsik keletre, a cigaretta nyugatra. Jellegzetes és gyakori biztosítási csalás német állampolgárok részéről, hogy túristaúton gépkocsijaikat eladják, amit a vevő kivisz keletre, majd lopásként jelentik be.

A lengyel határőrség, mint a keleti országokban általában, átalakulóban van és új arculatát formálja. A régi katonai jellegű határőrség (Wojska Ochrony Pogranicza) átszervezésére 1990. október 12-én hoztak törvényt. Az új szervezet a Straż Graniczna a belügyminiszter alárendeltségébe tartozó, rendőri jogkörökkel felruházott hivatásos állományú testület. Országos parancsnokát a belügyminiszter javaslatára a miniszterelnök nevezi ki, illetve hívja vissza. Jelenleg, átmenetileg az őrökön és a mélységben elhelyezkedő tartalékszázadoknál még sorállományt is alkalmaznak.

A határőrség szervezete tipikusnak mondható. Országos parancsnokság (Varsóban). Tizenegy területi irányító szerv, közülük egy a tengeri határokért felelős, központja Gdansk-ban van. Most szervezik a tizenkettediket a repülőtéri forgalom ellenőrzésére. A határőr egységnek nevezett (mondjuk magyar igazgatóság) alárendeltségében tartalékszázadok (1-3), őrsők és határforgalmi kirendeltségek találhatóak. Minden szinten nyomozótisztek, illetve nyomozócsoportok működnek.

Országosan összesen 150 órs és 75 határforgalmi kirendeltség (sok átkelőhellyel) működik. Iskolák és egy repülő csoport (helikopterrel, repülővel).

Az általunk meglátogatott Luban-i igazgatóságot tipikusnak jellemezték. 280 km-es határszakaszon, melyből 78 km német és 202 km cseh határ volt 16 órssel (10 cseh, 6 német irány) és 7 határforgalmi kirendeltség 17 átkelőhelyével tevékenykedett összesen 1.300 fővel. Az őrsők határszakaszának hossza nagyon változó 8 és 103 km között ingadozik.

Fő problémát a keleti, korábbi szovjet határ jelenti 1.245 km hosszan, melyen most négy szomszéd osztozik. 1998-ban 17.000 főt fogtak el, felét a német határon. Jelentős gond "szakmai" szempontból, hogy a keleti szomszédok vízummentesek, tehát legálisan beutaznak, de a német határon már, mint határsértők jelennek meg. Mivel a német szomszéd elvárja a határ biztonságos őrizetét, és ahhoz jelentős anyagi segítséget nyújt, igyekeznek ennek a kivánságnak is eleget tenni. Így viszont "keleten is, nyugaton is", megosztják az erőket.

A határforgalomban sorban épülnek az új átkelőhelyek külföldi finanszírozással. Közülük az autópálya átkelők rendkívül megterhelők, ember és technikaigényesek. 1998-ban az átkelőhelyeken 8.491 főt fogtak el.

A lengyel határőrség jogi helyzetét egy újabb határőrizeti törvény és a két éve elfogadott idegenrendészeti törvény határozza meg. Működési területük közigazgatási határokhöz kötött, az államhatár mentén, legalább 15 km mélységű, egyes irányokban az átfedések miatt ez 30-40 km is lehet.

Jogosultak személyeket 48 óra hosszan előállítani, akik ügyészi javaslatra, bírói döntés alapján 3 hónapra őrizetbe vehetők. A külföldiek kitoloncolási őrizetbe kerülhetnek.

Feladatrendszerük az általános határrendészeti feladatrendszernek felel meg. A határőrizettel összefüggő bűncselekmények esetében nyomozati jogkörrel rendelkeznek.

Nagyon szoros az együttműködés a német határőrséggel, mely együttműködésről 1995-ben egyezményt írtak alá. Ennek főbb pontjai:

- * információcsere;
- * közös járőrözés, a másik ország területére fegyvert nem lehet átvinni, így azzal a közös járőrnek mindig az egyik fele rendelkezik;
- * közös információs szolgálati hely. Ebben az esetben összekötő tisztek tevékenykednek a szomszédnál saját hirodó eszközeikkel. Gyors adatlekérés és értesítés a jellemző;
- * hőérzékelő éjjellátó készülékek közös alkalmazása. A Volkswagen mikorbuszba beépített éjjellátó eszközzel nagyobb területet figyelnek a határ mindkét oldalán és közösen tevékenykednek, az intézkedés átnyúlik az államhatáron;
- * a közös határforgalmi átkelőhelyek működtetése váltakozó rendszerben mindkét oldalon. Figyelembe véve, hogy itt schengeni külső határról van szó a németek esetében;
- * közös képzés;
- * kulturális és sportrendezvények.

A Szlovén Köztársaság határőrizete

Szlovénia területe 20.251 km², lakossága 1.943.000 fő.

Az országnak négy szomszéda van. A mai határőrizeti szervezet kialakítása a Jugoszláviából történő kiválással kezdődött 1991-ben. Azt megelőzően a határforgalmat a szlovén belügyi szervek, a "zöldhatár" őrizetét a jugoszláv szövetségi hadsereg végezte. Rövid, heves fegyveres összecsapásokat követően Szlovénia viszonylag problémamentesen kivált Jugoszláviából. A határőrizeti feladatokat ellátását a rendőrség vette át. Saját szóhasználatukban vannak speciális - csak határőrizeti feladatot ellátó - rendőr őrsök, ezek az átkelőhelyek. A "zöldhatár" őrizetért az általánosan működő azon rendőrőrsök felelősek, amelyek közigazgatási-illetékességi területe érintkezik az államhatárral.

A rendőrség a Belügyminisztérium alárendeltségében, országos rendőr elnök irányításával működik. A határrendészeti feladatok szakszerű végrehajtásáról, szakreferensek gondoskodnak az általános vezetési folyamaton belül. Tizenegy rendőrigazgatóság képviseli a területi szerveket, ezek alárendeltségében működnek a helyi, végrehajtó kötelékek. A 48 km-es tengeri határhoz 3 átkelőhely kapcsolódik, köztük egy igen nagy teherkikötő Koper-ban.

Az igazgatóságok felépítése a szokásos, egyenruhás részleg, bűnügyi részleg, ügyeleti szolgálat, logisztikai szervek. Az alárendelt őrsök egy része csak határforgalom ellenőrzési, a többiek vegyes (rendőri-határőrizeti) feladatokat látnak el.

A kis ország államhatárát évente 120 millió utas lépi át. Valamennyi szomszédos országgal egyezményt kötöttek a személyi igazolvánnyal történő beutazásról. Vizumszabályozásukat radikálisan hozzáigazították az Európai Unió előírásaihoz. A vízummentességre vonatkozó egyezményeket felmondták Romániával, Oroszországgal, Bulgáriával, Macedóniával, Törökországgal. Talán a régió egyetlen országa, melynek polgárai vízummentesen utazhatnak az Amerikai Egyesült Államokba és Kanadába. A vízumköteles külföldieknek napi 140 német márkának megfelelő valutát kell felmutatni a belépéshez.

Szlovénia államhatárát az első világháborút követően 1919. szeptember 10-én a St. Germain-i szerződésben jelölték ki. Ez az osztrák határra vonatkozott. A belső, ún. "köztársasági" határt, azaz a mai horvát államhatárt, államhatárként nem határozták meg és nem jelölték ki a terepen. Jelenlegi helyét a szlovén kormány nem ismeri el, sok kérdésben a két ország (Szlovénia-Horvátország) elképzelései eltérnek egymástól. Öt éve vegyesbizottság egyeztet, addig közös megegyezéssel a korábbi földbirtokbejegyzéseket fogadják el. A jelenlegi 670 km-es határ a végleges rendezést követően (melybe ismert nemzetközi jogászokat is bevontak), akár 100 km-rel is csökkenhet a sok ki- és behajló kanyar levágásával. Vita van a szlovén-horvát tengeri határvonal meghatározásában is. Most a horvát és olasz felségvizek összeérnek, elvileg Szlovéniát a nemzetközi hajóforgalom ezek felségterületén keresztül éri el.

Az államhatár összhossza 1.382 km. Megoszlása az átkelőhelyek számával:

Országok	Km	Határátkelők
Ausztria	330	55
Magyarország	102	6
Horvátország	670	36
Olaszország	232	60
Tengeri határ	48	3
Légikikötő	-	3

A 163 átkelőhely nagy számát a kétoldalú és gyalogos átkelőhelyek adják. Rendkívül nagy a határforgalom. Ennek oka az Európai Unióból a Balkánra és Közel-Keletre irányuló szállítás. Sok problémát okoznak az embercsempészek, a könnyen hamisítható horvát és bosnyák útlevélet használók. Évente 5.000 teherhajót is kezelnek, valamint jelentős a jachtforgalom.

Az ország államhatára igen különböző jellegű - alföld, dombság, közép-magashegység, tengeri határ. Az Alpokban hegygerinceken és gleccsereken gyönyörű, de nehéz helyeken állnak a határjelek. Külön szerződést kötöttek az alpesi turistautak használata közbeni határátlépésről.

A sokfajta terepviszony sokféle felszerelést kíván gépjárművek, helikopterek, órhajó, stb. Az ország viszonylag jó anyagi helyzete és a folyamatos nyugati támogatás mindezt színvonalasan biztosítja.

Legfőbb törekvésük - belépni az Európai Unióba és ezzel együtt a Schengen országok körébe. Ezért mindent megtesznek határrendészeti vonalon is. Különösen imponáló az egész országra kiterjedő és minden határrendészeti szervet bekapcsoló számítógépes körözési-nyilvántartási-ellenőrzési rendszer.

Az ország viszonylag kis kiterjedése előnyökkel is jár. Az állomány ismeri egymást, a távolságok gyorsan áthidalhatók, a vezetés közvetlenül érvényesül.

Nagy figyelmet fordítanak a feladatok jogi szabályozására. Rendelkeznek a szükséges törvényekkel - rendőrségi, határőrizeti, idegenrendészeti, menekültügyi, stb. BM rendelet szabályozza a határforgalom ellenőrzési tevékenység végrehajtását. 22 országgal kötöttek tolonc-egyezményt.

Legproblémásabb kategóriának a románokat és a különböző balkáni államból származókat látják.

1998-ban államhatárokhöz kapcsolódva az elfogások és visszautasítások száma az alábbiak szerint alakult:

Államhatár	Visszautasítás	Elfogás
osztrák	5.614	706
magyar	3.250	4.009
horvát	18.483	4.908
olasz	10.271	33.381
repülőtér	939	45
kikötő	80	19

Az adatok a szlovén belügyminisztériumtól származnak.

A kitoloncolásra kijelöltek és a menekültügyi eljárásban résztvevők elhelyezése számára külön-külön szállást hoztak létre.

A szlovén belügyminisztérium rendőr főigazgatóságán belül (kb. ORFK) helyezkedik el a biztonsági rendőrségi igazgatóság és ezen belül található az "államhatár és idegenrendészet" részleg, mint a legfőbb határőrizeti szakszerv.

A 11 rendőrigazgatóság szintjén határrendészeti szakreferensek dolgoznak.

Az Osztrák Köztársaság határőrizete

Ausztria területe 83.858 km², lakossága 8.031.000 fő.

Az ország határrendészetének elmúlt tíz évi alakulása, fejlődése szakmailag példaértékű eset. Ott, ahol lényegében 1988 előtt a zöldhatár őrizetének kérdése alig merült fel, gyökeres változások következtek be.

A keleti (magyar, cseh, szlovák) határőrizet alakulása, a totális katonai jellegű tevékenység megszűnése, a bekövetkezett kelet-nyugati irányú migráció és szervezett bűnözés, embercsempészet, s nem utolsósorban az Európai Unió tagság és a schengeni határőrizeti követelmények új megvilágításba helyezték szomszédunk határőrizetét - határrendészetét. Intő példák és tanulságos folyamatok zajlottak le, melyeket érdemes nekünk is hasznosítanunk Magyarországon, mielőtt még szakmailag félreszervezünk valamit.

Ausztria akkor vezette be és a mai napig területileg egyre inkább kiterjeszti a sorkatonák határőrizeti alkalmazását, amikor mi annak gyors leépítésébe kezdtünk. Akkor hozta létre az Osztrák Szövetségi Csenedőrség állományán belül a Határcsenedőrséget pontosabban a "Csenedőrség Határszolgálatát"-át, amikor nálunk a határőrség feleslegességéről kezdtek beszélni. Érdemes kicsit közelebbről megnézni szomszédunk helyzetét.

Ausztria államhatárainak összhossza: 2.706,4 km. Ebből uniós keleti külső határ: 1.259,2 km.

- * Csehország 466,1 km
- * Szlovákia 106,7 km
- * Magyarország 356,4 km
- * Szlovénia 330,0 km
- uniós nyugati külső határ 201,3 km
- * Svájc (a Bódeni tó nélkül) 166,3 km
- * Liechtenstein 35,0 km
- uniós belső határ 1.245,9 km
- * Olaszország 430,0 km
- * NSZK (a Bódeni tó nélkül) 815,9 km

Az ország migrációs szempontból tipikus célország, és egyben tranzitország is, ahonnan a beszkökött személyek Németország, a Benelux államok, valamint a skandináv államok irányába próbálnak továbbjutni. Hogy az elfogottak melyik szomszéd területéről érkeztek 1999. első nyolc hónapjában, jelzi az alábbi statisztika:

* Németország:	4,8%
* Csehország:	13,4%
* Szlovákia:	9,1%
* Magyarország:	21,75%
* Szlovénia:	6,7%
* Olaszország:	18,8%
* Svájc:	0,25%
* Ismeretlen úton:	18,8%
* Egyéb (pl. repülő)	4,1%

Mely kimutatásból azonnal látszik, hogy Magyarország ebből a szempontból a legproblémásabb szomszéd. A határrendészeti tevékenységre vonatkozó elemzések elgondolkodtatók, már ami a tendenciákat illeti. Az ország területén elfogott embercsempészek, csempészett személyek és tiltott határsértést elkövetők 1998-1999 első nyolc hónapjában 1894 fő - illetve 7.070 fő + 273%. Óriási növekedés.

Ausztria, mint európai uniós ország 1995. április 28-án csatlakozott a Schengeni Végrehajtási Egyezményhez. Az ezzel járó kötelezettségek az uniós külső határ megerősítését írták elő. 1997. december 01-el bevezették a repülőtereken, és 1998. április 01-el valamennyi határszakaszán a schengeni norma szerinti ellenőrzést.

1990 óta a szövetségi haderő az alkotmány 79. szakasz 2. bekezdésének megfelelően a belügyminisztérium felkérésére segítséget nyújt az államhatár őrizetében. Tette ezt először Burgenlandban a magyar határszakaszon, ahol a legtöbb volt a befelé irányuló határsértés. Később a szlovák határon Bruck an der Leitha térségében Alsó-Ausztriában. 1999. szeptember 23-án a tevékenységet kiterjesztették az egész szlovák határra és a cseh szakasz egy részére Gänsendorf körzetében. A határőrzetet a hadsereg helikopterei nappali és éjszakai járőrözéssel segítik.

A katonák tipikus járőr, őrző-biztosító és kiszolgáló tevékenységet végeznek, a határrendészetet segítik. Az elfogottak ügyeit az utóbbiak rendezik. A határrendészeti feladatok növekvő mennyisége és fontossága kikényszerítette az ezek végrehajtását végző szervezet, a Határrendészet létrehozását, a csendőrség szervezetén belül. Egyben jó lehetőséget találtak a belső határokról felszabaduló vámosok elhelyezésére.

A Határrendészet alapvető feladatai:

- * A be- és kiutazások ellenőrzése, be- és kiléptetések végrehajtása, útlevel és idegenrendészet;
- * Lőfegyverek és robbanóanyagok ellenőrzése;
- * Nemzetbiztonsági érdekek érvényesítése;
- * Személy és tárgykörözés;
- * Bűnüldözési tevékenység, melynek középpontjában a határon átnyúló szervezett bűnözés áll, az embercsempészet, gépkocsi csempészet, kábítószeres és fegyveres illegális szállítása és kereskedelme;
- * Közlekedésrendészeti feladatok ellátása a határforgalom ellenőrzés keretein belül.
- * Egyéb jogszabályok érvényesítése az államhatáron.
- * Vámelőírások érvényrejtetése, ha nincs elegendő idő a vámszervek bevonására.

A Határrendészet szervezete:

Az erővel és eszközökkel történő takarékoskodás céljából nem hoztak létre egy teljesen önálló szervezetet, hanem azt beépítették a már meglévő csendőrségbe. Ezzel a megoldással támaszkodhatnak a kiépített infrastruktúrára, és a társszervezet segítségét szakkérdésekben könnyebben igénybevehetik. Végrehajtó szinten az átkelőhelyeket és a zöldhatárt őrző őröket következetesen elválasztották a többi csendőrkötélétől. A tartományi és kerületi csendőrpáncsnokságokon határrendészeti referensek gondoskodnak a szakmai szempontok érvényesítéséről. Országos szinten a csendőrség központi parancsnokságán keresztül a Közbiztonsági Főigazgatóság és legfelül a belügyminiszter képviselik az irányítást. A külső határokon van:

- * 57 nagyobb közúti átkelőhely;
- * 73 kisebb jelentőségű vagy ideiglenes átkelőhely;
- * 18 vasúti;
- * 66 repülőtér, leszállópálya és helikopter leszállóhely;
- * folyami kikötők amelyeken határellenőrzés zajlik.

A Határrendőrség illetékessége kiterjed:

- * a teljes külső határ terepen történő őrizetére, melyet 39 órs végez;
- * a határforgalom ellenőrzésére a keleti határon 32 kirendeltséggel;
- * Graz és Linz repülőtéri forgalmának ellenőrzésére

Az ország belsejében 55 kisebb jelentőségű leszállóhelyet más csendőr őrsök ellenőriznek, a többi nagyobb repülőtér a tartományi rendőrség hatáskörébe tartozik. Az NSZK-val az államhatáron átnyúló üldözésről kötött egyezmény értelmében az osztrák rendőri szervek jogosultak a túlsóoldali területen:

- * őrizetbevételt végrehajtani;
- * térbeli és időbeni korlátozás nélkül tevékenykedni;
- * az őrizetbe vett személyeket átkutatni;
- * bilincselést alkalmazni.

Talán még egy utolsó adat, 1995-1999 között a schengeni feladatok végrehajtására személyi és dologi kiadásokra 6 milliárd shillinget használtak fel.

A Cseh Köztársaság határőrizete

Csehország Magyarország nagyságú állam, területe 78.864 km², lakossága 10.330.000 fő. 1990 után hozzánk hasonlóan szembetalálta magát a határőrizet átszervezésének, modernizálásának problémájával, melyre tőlünk eltérő utakat keresett. (1993. januártól szétvált Csehország és Szlovákia). Földrajzi elhelyezkedése részben megkönnyíti határai őrizetét, több szempontból kedvezőbb a fekvése, jobbak a körülményei.

Előnyösebbnek látom helyzetét hazánkhoz viszonyítva:

- * a válságövezetektől (Balkán, Jugoszlávia) messzebb helyezkedik el, ütközőállamok óvják, melyek már részben megszűrik a nemzetközi migrációt;
- * a határsértőket kibocsátó európai országokkal sem határos (Románia, Bulgária, Ukrajna);
- * természetes határai jórészt hegyek, melyek nehezen járhatók. Különösen a nagy csoportokban folyó embercsempészetet akadályozzák, közlekedési utakhoz és irányokhoz kötik, melyek jobban ellenőrizhetők és az erők összpontosítására nagyobb lehetőséget nyújtanak;
- * a szomszédos országok közül Ausztria és Németország migrációs szempontból "célország", így a Csehország felé irányuló határsértők csak két államon keresztül követhetnek el tiltott határátlépést befelé (Lengyelország, Szlovákia). Ez megint az erők előnyösebb elosztását teszi lehetővé;

- * összesen csak négy szomszédos országgal határos, vízümpolitikájával kedvezőbben tudja befolyásolni az országba történő legális beutazást. 1994-ben egyszerűen bevezették a jugoszláv állampolgárok vízumkötelezettségét. Ezzel az intézkedéssel azonnal közbeiktattak egy ütközőállamot (Szlovákiát) és máris csökkent a nyugati határaikon kiszökő jugoszlávok száma;
- * az ország alakja, tömör, négyzet alakú elhelyezkedése, a megnyúlt határok hiánya is előnyös;
- * két fejlett nyugati szomszédja érdekelt a migráció hatékony ellenőrzésében és jelentős anyagi támogatást nyújt.

Sajátosság az 1993-ban bekövetkezett cseh-szlovák szétválás, mely egy új államhatárt hozott létre, ahol meg kellett teremteni a határforgalom ellenőrzés és a határőrizet infrastrukturális, valamint személyi feltételeit. Ezen feladat nagyságát akkor érthetjük meg igazán, ha megbecsüljük költségkihatásait. Egy új közös közúti átkelőhely felépítése (Stary Hrozenkov) például 160 millió cseh koronába került.

A Cseh Köztársaság államhatárának hossza:

- * német: 810,7 km
- * osztrák: 466 km
- * szlovák: 252 km
- * lengyel: 782 km

Összesen: 2.311 km, megközelítően mint Magyarorszáé.

A régi rendszerű sorállományra épített és katonailag szervezett határőrséget megszüntették. Ma a rendőrség bizonyos szervezeti egységei látnak el határőrizeti feladatokat. Önálló határőrség nincs, határőrizeti törvénnyel nem rendelkeznek.

A négy szintű szervezettel működő rendőrségen belül található a "Cizinecka a Pohranicni Policie" az idegenrendészeti és határrendőrség.

A rendszerváltást követő közigazgatási átszervezést a cseh rendőrség szervezete nem vette át teljes egészében. Országosan a Rendőr Elnökség az irányító szervezet. Itt a határőrizeti feladatokat egy igazgatóság szervezi. A rendőrség szervezete Elnökség - Kerületi Igazgatóság (6 van) - Járásai Igazgatóság - Rendőrőrs - megtartotta a közigazgatásban egyébként megszünt "kerület" szintet.

A határőrizeti - idegenrendészeti feladatok végrehajtó szervei:

- * az átkelőhelyek, összesen 124;
- * a határőr őrsöknek megfelelő rendőrőrsök az államhatáron 151;
- * idegenrendészeti osztályok minden járási rendőrigazgatóságnál (3-5 fő), akik a külföldiek csehországi tartózkodásával kapcsolatos engedélyezést és ellenőrzést végzik.

Az átkelőhelyek tevékenysége semmiben sem különbözik a magyarországitól.

A zöldhatárt őrző őrsök is hivatásos állományú rendőrökkel dolgoznak, létszámviszonyaik az adott irány fontosságától függenek. Határszakaszuk 7-35 km, 11-31 fősek.

Az átkelőhelyeket a kerületi rendőrigazgatóság egyik osztálya iránítja, a zöldhatár őrsei a járási igazgatóság alárendeltségébe tartoznak.

A markáns határrendőrségi feladatok (határforgalom ellenőrzés, zöldhatárőrizet) végrehajtásának irányítása két különböző szintű igazgatósághoz tartozik. Ez az együttműködés megszervezésében érezhető nehézséget okoz. Az őrsökön szolgálatot teljesítők (mivel normál rendőrök) bárhol a terület mélységében alkalmazhatók a közbiztonság és közrend fenntartására. A járási kapitány gyakran elvezényli a járőröket az államhatárról, melynek őrzete számára az egyéb feladatok mellett nem túl fontos.

1995-ben újból átszervezték a határőrizetet. Akkor például Dél-Csehország 320 km-es határszakaszán a 25 őrsből ötöt megszüntettek.

Érdekes a cseh kishatárforgalom rendszere, ahol megengedett az államhatár átlépése kijelölt turistaúton, sítúrák és gyalogtúrák jelölt szakaszain nyáron 08:00-20:00, télen 08:00-18:00 között. A lengyel határon 24 ilyen határátlépési pont van, melyet a két ország állampolgárai vehetnek igénybe érvényes útiokmányokkal, de árukat nem vihetnek magukkal. 1995. januártól a német határon is 53 gyalogtúra utat jelöltek ki, ahol az államhatár 25 km-es mélységig átléphető. Ezek az útvonalak általában városokat kötnek össze. Az így német területre lépő csehek 7 (!) napig maradhatnak az NSZK területén. Külföldiek csak akkor vehetik igénybe ezt a lehetőséget, ha egyik államban sem vízumkötelesek.

A nemzetközi migráció szempontjából Csehország tranzitországnak számít ahonnan a határsértők Ausztriába, illetve az NSZK-ba szeretnének továbbjutni. A bejövétel fő iránya Szlovákia, a vízumköteles személyek itt főleg embercsempészek segítségét veszik igénybe. Kifelé Szászország és Bajorország északi része a főirány. Nagy problémát jelent a vízummentes román, bolgár és ukrán turistaforgalom, melynek egyrésze kifelé tiltott határátlépőként jelentkezik.

1993 óta 196.000 határsértést tartanak nyilván, melyből 184.000-t külföldi követett el. A kifelé irányuló kísérletek 85%-a Szászországba irányult. A határsértők 93%-a Szlovákiából érkezett legális vagy illegális úton. 57% az európaiak aránya, növekvő tendenciát mutatnak az Ázsiából érkezők. 1998. első félévében 33%, 1999. első félévében 40% volt ázsiai.

1999. első félévében összesen 15.436 határsértővel szemben jártak el. A számban azok is szerepelnek, akiket a szomszédos országok toloncoltak hozzájuk. Nemzeti megoszlásuk:

* bolgár:	5,2%
* jugoszláv:	16,4% (2.527 fő)
* román:	15,6% (2.404 fő)
* afgán.	14,5% (2.000 fő)
* kínai:	2,5%
* indiai:	4,6%
* iraki:	3,5%
* vietnámi:	3,2%
* makedon:	3,1%
* Sri Lanka-i:	6,7%
* ukrán:	3,8%
* lengyel:	2,9%
* egyéb:	13,8%

Az elfogások megoszlása:

* zöldhatáron:	7.905 fő
* átkelőhelyeken:	740 fő
* NSZK visszaadott:	4.228 fő
* Ausztria visszaadott:	1.481 fő
* Lengyelország visszaadott:	689 fő

Az országba belépő határsértők 30%-a egy napon belül megpróbál nyugatra jutni. A többiek az embercsempészek pihentetik valamelyik városban, majd általában zárt járművekben viszik őket tovább nagyobb csoportokban. A hegyes-erdős hatászakaszokon a kiscsoportos mozgás és az átkelőhelyek megkerülése a jellemző.

A szomszédos országokkal Csehország toloncegyezményt kötött. A visszaveteket 5 táborban helyezik el. Ügyeik intézésére a rendőrségnek a jogszabály 30 napot biztosít. Mivel nagyon sok esetben a külföldi nem rendelkezik okmányokkal, (elrejtették, megsemmisítették, embercsempészeknél maradt), ebben az időben kellene ezeket is beszerezni az érintett külképviseletekről. Sokszor lehetetlen feladat, melynek az a következménye, hogy az érintett személyt a határidő lejárta után okmányok, pénz és szállás nélkül elengedik. A várható jogi módosítás ezt az idegenrendészeti őrizetet 6 hónapra terjesztené ki.

A külföldiek részére tartózkodási engedélyt a járások idegenrendészeti osztálya adhat ki. Három ilyen engedélyfajtát alkalmaznak:

- * rövid idejű, 180 nap;
- * hosszú idejű, 1 év, általában tanulmányok, munkavégzés, üzleti vállalkozások céljára;
- * állandó tartózkodás, családegyesítés, menekült státusz elismerése.

Az országnak sok problémája van a menekültsátuszt kérelmezőkkel is, akiknek 71%-a ázsiai, leginkább afgán, indiai és sri-lanka-i. Európából a volt jugoszláv állampolgárok (alapvetően koszovóiak). Eddig összesen 18.000 fő kérelmezőből 1.400 részére bíralták el pozitívan kérelmüket. Az évi átlag 2.000 kérelmező, de az 1999 év első félévében már 3.300 fő volt. A menekültügyi eljárás folyamán sokan eltűnnek és megpróbálnak az Európai Unió területére bejutni, 1998-ban 900 fő, 1999-ben 420 fő "veszett el". Az NSZK határon a kérelmezők közül 1.500-at fogtak el később.

Sajátosan oldódott meg az idén a Koszovóból menekültek helyzete. Számukra külön programot dolgoztak ki 1999. december 31-ei határidővel, ideiglenes tartózkodási engedéllyel, okmányokkal látták el őket és ellátást kaptak. Ahogy megteremtődtek a hazatérés feltételei kilenc repülőgéppel elszállították lényegében a csoport 90%-át. Részükre "Visszatérési Vízum"-ot adtak ki és vállalják esetleges visszafogadásukat, ha nem tudnának a hazai körülményekbe beilleszkedni.

Csehország a Magyarországnál kedvezőbb földrajzi helyzete (határőrizeti szempontból) ellenére is jelentős nehézségekkel küzd az államhatárok őrizete terén. Egyik kiútként a nemzetközi, különösen a cseh-német-osztrák együttműködést keresi.